

Címerfestményeink heraldikai leírásai

A – Vetus

A püspöki levéltárban megőrzött régi címerfestmények nagyobb része katafalk címer. Főúri vagy főpapi temetésre készültek, a halotti reprezentáció részeként. A sietség miatt általában nem művészi kivitelűek, gyakran kisebb-nagyobb pontatlanságokat is tartalmaznak.

A címerfestmények kisebb része (1., 2., 14.) minden valószínűség szerint szemléltető anyag volt. Bizonyos, hogy 1848 decembere – III. Béla és felesége sírjának feltárása – után készültek. E képek nagy valószínűséggel a székesfehérvári ciszterci gimnáziumhoz, vagy Pauer János püspök valamelyik ásatásokról szóló akadémiai előadásához köthetőek.

1. II. András király címere

Ezüsttel és vörössel kilencszer vágott háromszögű pajzs, vörös sávjaiban, jobb mellső mancsukat felemelő, jobbra tartó arany oroszlánok (sávonként 3, 3, 2 és 1).

Megjegyzés: A festmény felirata hibásan köti III. Béla személyéhez a címert, akire – vélhetően bizánci neveltetése miatt – inkább a kettős kereszt használata volt jellemző. Az ábrázolás inkább köthető II. Andráshoz, akinek pecsétképe hasonló volt (de kevesebb sávval és oroszlánnal).– Vö.: Bertényi Iván: Kis magyar címertan, Budapest, 1983. 66-71.

2. Chastillon Anna címere

A vágott háromszögű pajzs felső negyede arany. Az alsó harmad hatszor vörössel és ezüsttel hasított, az ezüst karókat kék gallérsor díszíti.

3. Cziráky Antalné (Esterházy Alice) halotti címere, 1882.

A Cziráky és Esterházy családok címeréből összeállított kompozíció. Az első, csücsköstalpú kék pajzsban jobbra lépő, mancsában zászlót tartó ezüst farkas lebeg. Az zászlórúd ezüst, a lobogó vörös mezejében fogyó arany holdsarló. A pajzs bal felső részében hatágú arany csillag lebeg. A második, csücsköstalpú kék pajzsban három ágú aranyszínű, zöld és piros kövekkel díszített korona lebeg, melyen jobbra lépő, aranyszínű koronás griff áll, jobbáiban ezüst szablyát, baljában három természetes színű rózsát tartva. A címerpár felett kilencágú arany korona lebeg. A pajzstakaró aranyszínű.

4. Cziráky János halotti címere, 1884.

Kétszer szárnyasan domború, vágott sarkú, fordított hármashalmú csücsköstalpú pajzs kék alsó, zöld mezejében jobbra lépő, mancsában zászlót tartó ezüst farkas áll. Az zászlórúd ezüst, a lobogó vörös mezejében fogyó arany holdsarló és arany csillag lebeg.

A pajzs felett kilencágú korona lebeg, stilizált pajzstakarói aranyszínűek. A pajzs mögül vörös-arany szalagokon a halott kitüntetései lógnak le: középen az aranygyapjas rend

szimbóluma, két oldalt két vörössel díszített aranyszínű kereszt (a Szent István rend és a Vaskorona rend szimbólumai).

5.a-b. Farkas Imre halotti címerei, 1866.

Püspöki névcímer. A csücsköstalpú kék pajzs alsó részén természetes színű sziklán természetes színű farkas áll két lábon, bal első mancsa az emelkedő sziklára támaszkodik, jobb mellső mancsában szablyát tart. A pajzson ötágú koronával ékesített pántos tornasisak, melyből arany kereszt nő ki, a pajzstakarók kék-arany és vörös arany összeállításúak. A pajzstakarókon püspöki méltóságjelvények (mitra, pásztorbot feje) pihennek. A pajzs alatt a Szent Lipót rend aranyszínű koronás-keresztes jelvénye látható. A címer felett püspöki kalap lebeg.

6. Haynald Lajos halotti címere, 1891.

Domború tetejű, csapott sarkú, fordított hármashalmú csücsköstalpú ezüst tárcsapajzsban tövis- és babérkoszorú lebeg. A pajzs mögött közepén ezüst kettős kereszt, kétoldalt mitra és pásztorbot. A pajzs alól aranyszínű kitüntetések csüngnek le, egy kereszt és egy madár közvetlenül, egy kereszt M és SS betűkből fűzött aranyláncról. (Utóbbi a Szent István rend stilizált ábrázolása.) A pajzs felett bíborosi kalap lebeg, mondatszalagon az érsek jelmondata: PATIENDO MERERI („sz szenvedéssel kiérdemelni”).

7. Limbek János halotti címere, 1865.

Homorú tetejű, csapott sarkú, csücsköstalpú kék tárcsapajzsban természetes színű, jobbra emelkedő sziklán támaszkodik egy természetes színű ágaskodó kecske. A pajzson ötágú aranykoronával díszített ezüst tornasisakból kecske nő ki, mellette a pajzson arany mitra és ezüst pásztorbot. A pajzsa alatt arany zsinóron kereszt alakú kitüntetés csüng. A pajzs felett vörös béléses kanonoki kalap lebeg.

8. Marich István Dávid halotti címere, 1866.

Homorú tetejű, csapott sarkú kék pajzsban zöld dombon kiterjesztett szárnyú fehér vadliba áll, csőrében fehér tollal. A pajzson ötágú aranykorona, vörös-arany és kék arany pajzstakarók. A pajzs alatt zöld-vörös szalagon a Szent István rend kitüntetése: arannyal keretezett zöld kereszt, közepén az államcímerből ismert kettős kereszt M és T betűk között.

9. Marich János halotti címere, 1837.

Homorú tetejű, csapott sarkú, csücsköstalpú kék pajzsban zöld dombon kiterjesztett szárnyú természetes színű vadliba áll, csőrében ugyanolyan tollal. A pajzson ezüst tornasisak, rajta három ágú aranykorona, melyből közepén a címerállat, oldalt püspöki méltóságjelvények (arany mitra és pásztorbot) nőnek ki. A pajzstakarók kék-arany és vörös-arany színűek. A pajzs felett szabálytalan vörös színezésű püspöki kalap lebeg, 3-3 arany bojtsorral díszítve.

10. Prohászka Ottokár halotti címerei, 1927.

A

Homorú tetejű, csapott sarkú pajzs kék mezejében hármashalmon kiterjesztett szárnyú fekete sas áll, csőrében tekercset tart. A pajzson közepén püspöksüveg, ezüst kettős kereszt és pásztorbot között. Pajzstakaróként zöld, bojtokkal díszített kanyarog; alul DUM SPIRO SPERO („míg élek remélek”) mondatszalag.

B

Homorú tetejű, csapott sarkú pajzs kék mezejében hármashalom, felette kiterjesztett szárnyú fekete sas lebeg, csőrében ággal. A pajzson közepén püspöksüveg, ezüst kettős kereszt és pásztorbot között. Pajzstakaróként a mitra fehér szalagja tekereg, melyet zöld, bojtok és a kereszt és pásztorbot zöld szárvége díszít. Alul DUM SPIRO SPERO („míg élek remélek”) mondatszalag is e szárakra feszül.

Megjegyzés: mindkét címer megformázása pontatlan. Erről bővebben lásd Mózessy Gergely: Prohászka Ottokár címerváltozatainak értelmezési lehetőségei. In: Prohászka-tanulmányok, 2009–2012. Szerk. Mózessy Gergely. Székesfehérvár, 2012. 266-287. A tanulmány pdf-verziója:

- [↓266-285-mg.pdf](#) (470 kB)
- [↓344-352-illmg.pdf](#) (1.7 MB)

11. Eugen Schindlöcker halotti címere, 1887.

Csücsköstalpú, vágott pajzs felső vörös mezejében szablyát tartó páncélos kar; alsó ezüst mezejében barna lófej lebeg. A pajzson háromágú arany koronával ékesített kék-ezüst tornasisakból vörös kantáros-zablás lófej nő ki. A pajzstakaró mindkét oldalon ezüst-vörös.

12. Ürményi József halotti címere, 1825.

Arannyal keretezett csücsköstalpú ezüst pajzsban, zöld alsó résszel. A címerkép szembenéző nőalak fehér-arany felső ruházatban, kék-ezüst szoknyában. Jobbjában természetes színű, háromágú rózsacsokrot, baljában zöld (pálma?)ágot tart. A pajzs felett 5ágú aranykorona; a pajzsot a Szent István rend jelvénye keretezi: M és SS betűkből fűzött aranyláncról arannyal keretezett zöld kereszt csüng le, közepén fehér koszorúban az államcímerből ismert kettős kereszt M és T betűk között.

13. Zichy János halotti címere, 1804.

Homorú tetejű, csapott sarkú csücsköstalpú pajzs kék mezejében vörös bélésű háromágú arany korona lebeg, melyből 5-5ágú agancsok nőnek ki. Az agancsok közt ezüst kereszt lebeg. A pajzson vörös bélésű kilencágú aranykorona ül.

14. III. Béla címere

Háromszögű pajzs vörös mezejében ezüst kettős kereszt lebeg.

Megjegyzés: a mai államcímernél ezen elemének eredetéről lásd: Bertényi Iván: Kis magyar címertan, Budapest, 1983. 66-70.)

15. Győry László halotti címere, 1882.

Kétszer szárnyasan domború, bevágott sarkú, csücsköstalpú kék pajzs alsó zöld részén jobbra néző, ezüst nyíllal nyakán átlótt, vörös nyelvű arany oroszlán lép jobbra. A pajzs felett vörös bélésű kilencágú arany korona lebeg, pajzstakarója arany, erősen stilizált.

16.a-b. Győry Ferenc halotti címerei, 1839.

Kétszer homorú, középen erősen csücskös tetejű kék pajzs alsó zöld részén jobbra néző, ezüst nyíllal nyakán átlótt, vörös nyelvű arany oroszlán lép jobbra. A pajzs felett vörös bélésű kilencágú arany korona lebeg, pajzstakarója arany, erősen stilizált, liliomfüzérre emlékeztet.

17.a-b. Szápáry Géza halotti címerei, 1898.

Kétszer szárnyasan domború, bevágott sarkú, fordított hármashalmú csücskös talpú pajzs kék mezejében zöld hármashalom. A középsőn háromágú arany koronából fehér ruhás, barna hajú nőalak nő ki, mely jobbójában ezüst kardot, balójában háromágú, természetes színű rózsacsokrot tart. A kard felett ezüst növekvő hold, a rózsák felett hatágú arany csillag lebeg. A pajzson vörös bélésű ezüst tornasisak pihen, amelyet háromágú arany korona díszít, melyből a címerkép nőalakja nő ki. A pajzstakaró arany, stilizált. Pajzstartóként arany pánccélos, vörös köpenyes magyar királyszentek: jobbról Szent István jobbójában jogarral, balójában országalmával; balról Szent László, jobbójában bárdal, balójával vörös arany sávozott pajzsot tartva.

18. Séllyei Nagy Ignác püspök címere, [1874?]

Nem egykorú és hibás heraldikai megfogalmazású címer. Vélhetően az 1789-ben elhunyt püspök székesegyházba történő áttemetése (1874. július 9.) alkalmából készülhetett. Aszimmetrikus, lecsapott szarvú barokk ezüst tárcsapajzsban ágaskodó, vörös nyelvű, két farokkal ábrázolt arany oroszlán, jobbójában ezüst szablyával. A pajzson vörös bélésű, arany szegélyű ezüst pántos tornasisak, nyakába akasztott arany láncsal és medallionnal. A sisakon zöld-arany ékkövekkel díszített arany korona. A pajzstakarók lila-arany és vörös-ezüst összeállításúak. A pajzstakarókon püspöki méltóságjelvények (mitra, pásztorbot feje) pihennek. A címer felett püspöki kalap lebeg.

19. Szegedy Pál nagyprépost halotti címere, 1814.

Csücsköstalpú, csaknem szögletes zöld pajzsban fekete, aranykoronás, növekvő sas lebeg, amely jobb karmában arany jogart, bal karmában arany markolatú lefelé fordított ezüst szablyát tart. A pajzsra helyezett zöld koronából kinövő sas ismétli a címerképet.

A nagyprépost cattaro-i választott püspöki címére utalnak a pajzsot övező címerelemek: a sarkokon csigavonalban végződő kereten püspöki méltóságjelvények (arany mitra, ezüst pásztorbot feje) pihennek, felette püspöki kalap lebeg. Díszítőelemként a csigavonalakból zöld füzérdísz csüng alá, a pajzs csücskéből zöld ágak indulnak ki.

20. Simonyi Pál nagyprépost halotti címere, 1835.

Csücsköstalpú, csaknem szögletes kék pajzs alsó, zöld részén ágaskodó, vörös nyelvű, jobbra néző arany oroszlán, mellső mancsaival ezüstsínű zászlós lándzsát tart.

A pajzson ezüst, rácsos tornasisak, melynek arany koronájából jobbában arany szablyát tartó vörös ruhás, fehér-vörös sapkás hajdú nő ki. A pajzstakarók kék-ezüst és arany-vörös összeállításúak. A pajzstakarón arany mitra és ezüst pásztorbot feje; a pajzs felett püspöki kalap lebeg.

21. Vurum József püspök halotti címere, 1838.

Csücsköstalpú vágott pajzs felső, vörös mezejében fekete, háromágú aranykoronát viselő, kiterjesztett szárnyú sas. Alsó, kék mezejében hatágú aranycsillag, mellette kétoldalt egy-egy fekete szárny lebeg.

A pajzson aranykoronás ezüst tornasisak, melynek sisakdíszé 3 ezüst darutoll. A pajzstakarók kék-zöld és vörös-ezüst összeállításúak. A pajzstakarókon püspöki méltóságjelvények (mitra, pásztorbot feje) pihennek. A címer felett püspöki kalap lebeg, melynek színezése a megszokottól eltérően lila. A sisaktakarókat alul ezüst-vörös szalag köti össze, róluk a pajzs aljánál a Szent István rend keresztje lóg le.

22. Farkas Ferenc nagyprépost halotti címere, 1864.

Csücskösen homorú, csapott sarkú, csücsköstalpú vágott tárcsapajzs felső, kék mezejében zöld halmon álló, kiterjesztett szárnyú fekete sas tekint jobbra, a fénylő aranyszínű napba. Alsó, vörös mezejében zöld halmon ötormú, kitárt kapujú bástya áll.

A pajzson két, aranykoronával, vörös darutollal díszített ezüst sisak pihen. A pajzstakarók vörös-ezüst összeállításúak, rajtuk ezüst püspöki méltóságjelvények (mitra, pásztorbot feje) pihennek utalva a nagyprépost vovradi választott püspöki címére. A címer felett zöld püspöki kalap lebeg, melynek bojtjai a megszokottól eltérően aranyszínűek. A pajzs aljánál vörös szalagos, zöld ékkővel díszített arany kereszt (a Lipót-rend keresztje) lóg le.

23. Jekelfalusy Vince püspök halotti címere, 1874.

A kék, homorú tetejű, kifelé hajló tekercecsekben végződő, alul kétszer bemetszett pajzsban zöld hármashalmon arany koronán jobbra forduló páncélos jobb kar könyököl, amely tövestől kitépett, barna törzsű, zöld lombosított fát tart.

A pajzson kétoldalt püspöki méltóságjelvények (mitra, pásztorbot feje), középen vörös bélésű ezüst lovagi sisak pihennek. A sisak aranykoronás, a koronából arany kereszt nő ki. A címer felett püspöki kalap lebeg, amelynek színezése a megszokottól eltérő: a kalap vörös, bojtjai aranyszínűek.

24. Pauer János püspök halotti címere, 1889.

A csücsköstalpú kék pajzsban zöld mezőn vörös ruhás, jobbra tartó szakállas szerzetes jobbujában arany kelyhet, bal vállán zászlórudat tart, melyről vörös egyházi zászló lóg le. (Feltehetően a püspök védőszentjének, a trinitárius rend alapítójának, Mathai Szent Jánosnak ábrázolása. A címer más változataiban fehér színnel és más, pontosabb attribútumokkal jelenik meg.)

A pajzson vörös bélésű, arany szegélyes, aranykoronás ezüst pántos tornasisak, a koronából arany kereszt nő ki. A pajzstakarók kék-arany és vörös arany összeállításúak, rajta kék-arany mitra és arany pásztorbot feje pihen. A címer felett arany bélésű zöld püspöki kalap lebeg.

25. Simor János érsek halotti címere, 1891.

Kék csücsköstalpú háromszög pajzsban arany oltár lebeg a kék-fehér ruhás Immaculata ábrázolásával. A püspök jelmondata – heraldikailag hibás módon – nem a pajzs alatt, hanem a pajzsban, Szűz Mária két oldalára szerkesztve olvasható arany szalagon: SVB TVVM – PRAESIDIVM.

A pajzson vörös-arany hercegi korona pihen, melyből arany kettős kereszt nő ki. Felette bíborosi kalap (a szokottól eltérően csak 4-4 bojtsorral) lebeg, melyből pajzstakaróként hermelinpalást csüng alá. A pajzstakaró csomójáról egy újabb bojtsor (2-2 bojttal) csüng alá.

26. Steiner Fülöp püspök halotti címere, 1889.

A csücsköstalpú vörös pajzsban fehér, gótikus oltáron Szűz Mária a Kis Jézussal. A pajzson arany mitra pihen sisak módjára, mögötte arany kereszt és pásztorbot, melyek kereszteződő szárai a pajzs alatt is láthatóak, bár a püspöki jelmondatot – TVA*LVCE*DIRIGE („a Te fényed vezessen”) – tartalmazó széles fehér szalag is takarja őket. A címer felett arany bélésű zöld püspöki kalap lebeg.

27. XI. Pius pápa halotti címere, 1939.

Aranyozott, zöld indákkal és alul angyalfejjel díszített barokkos keretbe foglalt kerek pajzs felső, ezüstszínű részében kiterjesztett szárnyú fekete madár növekszik; alsó kék mezejében 3 arany kör lebeg.

A pajzs körül pápai méltóságjelvények: rajta vörös bélésű ezüst-arany tiara, mögötte arany és ezüst kulcs, melyeket vörös zsinag köt össze.

A festmény jobb alsó sarkában Roderburg-Kiss szignó és dátum.

Megjegyzés: A címer színezése pontatlan. A pápa eredeti jelvényének felső mezeje arany, az alsó mezeje ezüst színű, a körök vörösek. Az alkotók – feltehetőleg nem ismerték a pápai címer helyes színeit – a második fehérvári püspök, Milassin Miklós (1790–1811) címerének színezését igyekeztek követni (bár annak felső mezeje is aranyszínű.)